

Complexnummer: 526712

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Pompstation Gemeentewaterleidingen

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

526713, 526714, 526715

Woonplaats

Amsterdam

Gemeente

Amsterdam

Provincie

Noord-Holland

Hoofdadres van hoofdobject

Watertorenplein 4 A, 1051 PA Amsterdam

Complexomschrijving

Inleiding

Uit drie resterende onderdelen bestaand complex van de Gemeentewaterleidingen van Amsterdam gelegen op een groot en nagenoeg rechthoekig terrein aan de voormalige Van Hallstraat/Haarlemmerweg, thans Watertorenplein. Het complex bestaat uit een POMPGEBOUW, een WINDKETELGEBOUW en een MAGAZIJNGEBOUW. In 1941 werd de binnenruimte van de hallen verdeeld door plaatsing van een scheidingswand. Het nieuwe ketelhuis tegen de zuidgevel van de westelijke hal van het pompgebouw valt buiten de bescherming.

Het in Leiduin gewonnen en gezuiverde water werd van transportleidingen naar het pompstation gevoerd en opgeslagen in het inmiddels gesloopte laagreservoir op het achterterrein. Het pompgebouw stuwde het vandaar voor distributie in het stadsnet. De leidingen liepen onder het voorterrein en passeerden het windketelgebouw alwaar eventuele overdruk middels een groot expansievat kon ontsnappen. De stoommachines bevonden zich in de twee centrale hogere hallen. Het ketelhuis, de westelijke hal, bevatte vijf stookketels en een inmiddels gesloopte schoorsteen.

Omschrijving

Het complex bestaat uit het POMPGEBOUW, het centraal op het voorterrein gelegen WINDKETELGEBOUW (expansiehuis) uit 1897-1899 en het vroeg twintigste-eeuwse MAGAZIJNGEBOUW aan de rand van het voorterrein. De gevels van de gebouwen zijn in bruine en bruinrode baksteen gemetseld. Het pompgebouw kenmerkt zich door

de geschakelde bouw en door de detaillering met kantelen, klimmende blindnissen, lisenen en vensterseries met natuurstenen accenten. Het vrijstaande windketelgebouw heeft een octogonale plattegrond onder een licht overstekend achzijdig tentdak. De gebouwen zijn uitgevoerd in een utilitaire eclectische trant.

Waardering

Voormalig pompstationcomplex van de Gemeentewaterleidingen, van algemeen belang vanwege cultuur- en architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van laat 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse bedrijfsgebouwen in een functionele baksteenarchitectuur. Van typologisch belang als zeldzaam voorbeeld van utilitaire architectuur van een nutsbedrijf ten behoeve van de watervoorziening.

Monumentnummer*: 526713

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 27 mei 2003
Kadaster deel/nr: 82909/176

Complexnummer
526712

Complexnaam
Pompstation Gemeentewaterleidingen

*Woonplaats**
Amsterdam

*Gemeente**
Amsterdam

*Provincie**
Noord-Holland

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Watertorenplein	4	A	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	6		1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	8		1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	4	B	1051 PA	Amsterdam		Westerpark

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	Y			4027

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Voormalig POMPGEBOUW, onderdeel van het complex Pompstation van de Gemeentewaterleidingen Amsterdam, centraal gelegen op het voormalige waterleidingterrein.

Omschrijving

Het pompgebouw bestaat uit vier geschakelde parallelle hallen, elk 3 beuken breed en 9 traveeën diep op rechthoekig grondplan en met zadeldak met blauwgrijze gesmoorde kruispannen (behoudens latere restauratie van één dakschild), bekroond door een langgerekte lichtkap met plat dak over de noklijn met aan weerszijden een serie gekoppelde vensters, deels met oorspronkelijke twee-maal-vierruits roedenverdeling. De hallen hebben inwendig in oorsprong geen verdieplingslagen. De middenhallen hebben een vrije hoogte van 15.50 m tot aan de onderkant van de nok. Met uitzondering van de westelijke hal is het pompgebouw geheel onderkelderd. De twee zijhallen hebben een zoldervloer ca. zes meter boven het peil van de grondvloer, hierin zijn de trekstangen ten behoeve van de constructie van de dakspanten opgenomen. De twee identieke middelste hallen zijn hoger en zowel aan de voor- als achterzijde iets verder naar voren uitgebouwd. Ook de lagere buitenste- of zijhallen zijn onderling identiek. Van elk der vier hallen zijn aan de voor- en achtergevel de midden- en zijbeuken gemarkeerd door een geleding met enkele

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

en dubbele lisenen, die boven aan elkaar zijn verbonden door even ver uitgemetselde daklijsten. De hoger opgetrokken lichtkappen krijgen zowel aan de voor- als achterzijde een extra accent door uitkragende bakstenen kroonlijsten waarop kantelen met natuurstenen afdekking. Op de middenhallen worden de kantelen geflankeerd door overhoeks op kraagstenen uitgemetselde en hoger opgetrokken pilaster-panels. De geledingen tussen midden- en zijhallen worden elk benadrukt door een uitgebouwde vierkante schoorsteen. De getoogde vensters op de begane grond zijn het grootst, met middenstijl en tussendorpel en 36-ruits roedenverdeling. Op de eerste verdieping in beide middenhallen telkens twee gekoppeld, met tussendorpel en gemetselde middenstijl en elk 15-ruits roedenverdeling. Ook in de hogere zijgevels van de middenhallen bevinden zich dergelijke vensters. Op de bovenste verdiepingen onder de kanteellijsten telkens vier rondboogvenstertjes, elk negenruits met verbijzonderde roedenverdeling in de toging, met daarboven bij de middenhallen nog een roosvenster met radiale verdeling. De zijgevels van de zijhallen hebben getoogde spaarvelden in verschillende breedte en eenvoudige toegangspartij onder toging. De architectuur van voor- en achtergevels is gelijkvormig, alleen aan de voorzijde is de detaillering iets rijker: behalve natuurstenen accenten op hoeken en sprongen aan de lisenen, in de plinten en halverwege de schacht, zitten aan deze noordzijde ook in de venstertogen natuurstenen aanzetstenen. Bovendien zijn aan de noordzijde onder de schuine daklijsten, met telkens één tussentrap, klimmende boogfriezen uitgemetseld, en zijn de daklijsten hier verankerd met 24 sierlijke smeedijzeren muurankers. Twee stenen trappen met vier treden leiden tot de oorspronkelijke hoofdtoegangen met paneeldeuren in de twee middenhallen die oorspronkelijk ruimtelijk één geheel vormden en werden gescheiden door een zestal dubbele gietijzeren zuilen.

In het interieur, ter plaatse van de hoofdas van het gebouw, waar de twee kapconstructies van de zadeldaken boven de middenhallen samenkomen, wordt de draagconstructie gevormd door een zestal dubbele naar boven toe uitlopende gietijzeren zuilen. Betonnen grondvloer van de middenhal afgewerkt met tegelvloer. Vloeren van de zijhallen opgebouwd uit troggewelfvloeren, een combinatie van ijzeren balken en gebogen betonelementen. De zoldervloeren zijn opgebouwd uit stalen liggers. De draagconstructie van de daken van de middenhallen bestaat uit ijzeren vakwerkspanten en horizontale spanstaven. De spanten rusten ter plaatse van de gemetselde penanten op ingemetselde uitkragende basaltblokken. De draagconstructie van de daken van de zijhallen wordt gevormd door een vakwerkconstructie. De spanten zijn voorzien van grenen gordingen met kraal, waaroverheen het dakbeschoot is aangebracht. De twee middenhallen hebben een gelakt houten cassettenplafond. Kenmerkende onderdelen van het interieur van de middenhallen zijn verder onder meer de twee kraanbanen op acht meter boven de begane grond, de betegelde lambrisering, de geleding middels pilasters, de omlopende wandlijsten en het natuurstenen drinkfontein tegen de zuidelijke wand met waterspuwende vis en florale decoratie.

Waardering

Voormalig pompgebouw met bijbehorend interieur, hoofdonderdeel van het complex Pompstation van de Gemeentewaterleidingen van Amsterdam uit 1897-1899 van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische, alsmede de typologische en industrieel-archeologische waarde. Tevens van belang wegens ensemblewaarde vanwege de ruimtelijke en historisch-functionele relatie met de overige complexonderdelen alsook met het aan de overzijde gelegen complex van de Westergasfabriek.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf

Monumentnummer*: 526714

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 27 mei 2003
Kadaster deel/nr: 82909/180

Complexnummer

526712

Complexnaam

Pompstation Gemeentewaterleidingen

Woonplaats*

Amsterdam

Gemeente*

Amsterdam

Provincie*

Noord-Holland

Straat*

Watertorenplein

Nr*

8

Toev.*

C

Postcode*

1051 PA

Woonplaats*

Amsterdam

Situering

Locatie

Op het vm.
voorterrein, Westerpark

Kadastrale gemeente*

Amsterdam

Sectie*

Y

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

4085

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Op het voorterrein in de middenas van het pompgebouw geheel vrijstaand gelegen octogonaal WINDKETELGEBOUW (expansiehuis) uit 1897-1899, onderdeel van het complex Pompstation Gemeentewaterleidingen Amsterdam.

Omschrijving

Windketelgebouw van één bouwlaag onder overstekend tentdak met gootrand en bekroond door open smeedijzeren pijnappel. Gemetselde gevels in bruinrode baksteen in afwisselend koppen- en strekkenverband en per gevel alternerend een hoog en getoogd en in oorsprong 18-ruits venster, of een getoogde blindnis onder segmentbogen. Verder een gemetselde omlopende waterlijst en uitkragend topfries; een insnoering boven de sokkel met natuurstenen accenten en afgeschuinde benedendorpels. De aansluiting van de gevelvlakken wordt in het metselwerk geaccentueerd met een vlakke tandlijst. Eenvoudige toegang onder segmentboog aan de noordzijde. Op de kap een sierlijke ijzeren bekroning.

Waardering

Voormalig windketelgebouw van algemeen belang vanwege de industrieel-archeologische en typologische waarden, alsmede van belang als historisch-functioneel onderdeel van het complex Pompstation Gemeentewaterleidingen van Amsterdam.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Machinegebouw(M)

Monumentnummer*: 526715

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 27 mei 2003
Kadaster deel/nr: 82909/172

Complexnummer
526712

Complexnaam
Pompstation Gemeentewaterleidingen

*Woonplaats**
Amsterdam

*Gemeente**
Amsterdam

*Provincie**
Noord-Holland

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Watertorenplein	2	A	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	B	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	C	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	D	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	E	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	F	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	G	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	H	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	I	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	J	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	K	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	L	1051 PA	Amsterdam		Westerpark
Watertorenplein	2	M	1051 PA	Amsterdam		Westerpark

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	Y	3984	A2	
Amsterdam	Y	3984	A8	
Amsterdam	Y	3984	A4	
Amsterdam	Y	3984	A11	
Amsterdam	Y	3984	A1	
Amsterdam	Y	3984	A6	
Amsterdam	Y	3984	A9	
Amsterdam	Y	3984	A10	
Amsterdam	Y	3984	A7	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	Y	3984	A5	
Amsterdam	Y	3984	A3	

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Voormalig MAGAZIJNGEBOUW uit het begin van de 20ste eeuw, onderdeel van het complex Pompstation Gemeentewaterleidingen Amsterdam, geheel vrijstaand en haaks op de noordgevel van het pompgebouw gelegen, aan de oostelijke rand van het voorterrein van het complex.

Omschrijving

Magazijngebouw op een samengesteld rechthoekig grondplan met één tot twee bouwlagen boven het maaiveld en onder zadeldaken met blauwgrijze kruispannen. Het gebouw is samengesteld uit een in totaal acht traveeën breed hoofdgebouw met hoger middendeel en een in het verlengde liggende lagere vleugel aan de zuidzijde. Tegen de oostgevel nog een lagere aanbouw onder plat dak. De daken hebben een overstek met bewerkte gordingkoppen en houten beschot. De lagere delen van het hoofdgebouw hebben aan de voor- en achterzijde een dakkapel met ingestoken kap, die de overstek met gootlijst doorbreekt. Hierin een breed getoogd venster met stijlen en tussendorpel en meerruits raamvulling.

Gemetselde gevels in roodbruine baksteen in afwisselend koppen- en strekkenlagen en kruisverband en op donkere plint. Gebruik van natuursteen bij de afgeschuinde benedendorpels, aanzetstenen van de segmentbogen boven vensters en deuren, en hoekstenen van de plint. De voor- en achtergevels van de lagere delen van het hoofdgebouw hebben een gemetseld en uitkragend tandfries waarin opgenomen de accentuering in het metselwerk onder de kapellen. De zijgevels hebben een getrapt oplopend gemetseld en uitkragend fries. De licht getoogde vensters hebben een middenstijl en tussendorpel: in de zuidelijke vleugel met twee zesruits ramen met twee vierruits bovenlichten met tuimelraam; in het hoofdgebouw op de begane grond twee dito vensters met twee twaalfruits ramen met twee zesruits bovenlichten en op de verdieping dito vensters met respectievelijk negen- en zesruits geleding. Aan de zuidzijde in de geveltop van het hoofdgebouw en vleugel een rond venster met respectievelijk zes- en vierruits roedenverdeling. Toegangen met dubbele openslaande deuren met lichten in de westgevel van het hogere middendeel en in de noordelijke en zuidelijke zijgevel van het hoofdgebouw. Verder een toegangsdeur met lichten in de achtergevel van de vleugel en paneeldeur en kleinere vensters in de achteraanbouw. De noordelijke zijgevel heeft in de top een met stijlen en tussendorpel gelede vensterpartij met hoog en dubbel hijsluik en hijsbalk.

Waardering

Magazijngebouw van algemeen belang wegens industrieel-archeologische waarde en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Pompstation Gemeentewaterleidingen Amsterdam.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen	Opslag	Magazijn

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument